

Βολόντιμιρ Ζελένσκι: Από τις γειτονιές του Κρίβι Ριχ, στον πιο απρόσμενο ρόλο της ζωής του

Πριν βρεθεί στο κέντρο των παγκόσμιων εξελίξεων και πριν από την πετυχημένη τηλεοπτική του καριέρα, ο Ουκρανός πρόεδρος ήταν ένα παιδί που μεγάλωνε σε μια γειτονιά του σοβιετικού Κριβόι Ρογκ. Το «Κ» εξασφάλισε ένα απόσπασμα από την πρώτη του βιογραφία, λίγο πριν από την κυκλοφορία της στην Ελλάδα.

Εικονογράφηση: Δημήτρης Τσουμπλέκας © Vincent Mundy/Bloomberg via Getty Images/ Ideal Image
Αθως Δημουλάς

09.06.2022 • 23:44

Παίρνοντας κανείς στα χέρια του τη βιογραφία του Βολοντίμιρ Ζελένσκι, οφείλει καταρχάς να συνειδητοποιήσει πόσο παράδοξο είναι ότι αυτό το βιβλίο υπάρχει: πριν από 100 ημέρες το όνομα του Ουκρανού προέδρου ήταν εν πολλοίς άγνωστο έξω από τα σύνορα της χώρας του, αλλά, ένεκα της ρωσικής εισβολής, εξελίχθηκε σε χρόνο ρεκόρ σε ένα πρόσωπο παγκόσμιας εμβέλειας (το περιοδικό Time τον συμπεριέλαβε πρόσφατα στη λίστα με τους πιο

επιδραστικούς ανθρώπους στον πλανήτη, με τον Τζο Μπράιντεν να υπογράφει το σχετικό κείμενο) και, κατ' αντιστοιχία, σε χρόνο ρεκόρ ετοιμάστηκε και η βιογραφία του από τους Γάλλους δημοσιογράφους Ρεζί Ζαντέ και Στεφάν Σιοάν. Ο πρώτος θεωρείται εξπέρ σε θέματα των πρώην σοβιετικών δημοκρατιών – ζει εδώ και δύο δεκαετίες στη Γεωργία.

Ο δεύτερος είναι εγκατεστημένος από το 2013 στο Κίεβο, ανταποκριτής της *Libération*. Ένωσαν τα ρεπορτάζ και τις πληροφορίες τους και συνέθεσαν μια αφήγηση που περιστρέφεται γύρω από τη ζωή και την προσωπικότητα του Ζελένσκι, εξηγώντας παράλληλα τις δύσκολες ισορροπίες στην εσωτερική πολιτική σκηνή της Ουκρανίας, τη σχέση του Κιέβου με τη Μόσχα, αλλά και την πολύπλοκη και ενίοτε δυσνόητη μετασοβιετική κουλτούρα. Σε χρόνο ρεκόρ, λοιπόν, το βιβλίο γράφτηκε, εκδόθηκε και μεταφράστηκε και στα ελληνικά από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος. Κυκλοφορεί στις 6 Ιουνίου, σχεδόν ταυτόχρονα με τη γαλλική έκδοση. Το «Κ» διάβασε πρώτο το Βολοντίμιρ Ζελένσκι: Η βιογραφία ενός απρόσμενου πρωταγωνιστή και προδημοσιεύει στις επόμενες σελίδες ένα απόσπασμα από το κεφάλαιο *Born in the USSR*, που μας μεταφέρει στον γενέθλιο τόπο του Ζελένσκι, το σημερινό Κριβί Ριχ, στα παιδικά και εφηβικά του χρόνια, όταν κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί ότι μια μέρα θα κρατούσε την τύχη ενός λαού στα χέρια του, σε μια τόσο κομβική στροφή της ιστορίας.

Born in the USSR

Στη μέση του Κριβί Ριχ, μιας πόλης δίχως κέντρο, ή μάλλον με πολλά κέντρα, υπάρχει μια σειρά από δωδεκαώροφες πολυκατοικίες κολλητά η μία στην άλλη, χαρακτηριστική των βιομηχανικών μητροπόλεων της Ανατολικής Ουκρανίας, τοπική παραλλαγή του μοντέλου που συναντά κανείς στις τέσσερις γωνιές της πρώην ΕΣΣΔ μέχρι το Βλαδιβοστόκ. Το συγκρότημα είναι κατασκευασμένο με την τεχνοτροπία του σοβιετικού μπρουταλισμού*: κυβικά σχήματα, σαν άχρωμα Lego, ορθές γωνίες, παραθυράκια αλφαδιασμένα στη

σειρά, με μονότονο ρυθμό. Τα εξωτερικά υλικά είναι ψυχρά όσο δεν παίρνει άλλο, και μια παλιά μπεζ-καφέ φαγεντιανή καλύπτει μέρος της πρόσοψης. Το κτίριο είναι τόσο υπέρμετρα μεγάλο ώστε το έχουν επονομάσει «Μυρμηγκοφωλιά», κάπως σαν οι κάτοικοι να ήθελαν να πικάρουν τους αρχιτέκτονες της δεκαετίας του 1970, οι οποίοι αναβίβαζαν στους ουραμούς τους κατακτητές για να υποβιβάσουν καλύτερα τον σοβιετικό πολίτη στην απλούστερη δυνατή κατάσταση: αυτήν του ανώνυμου ανθρώπου ανάμεσα σε τόσους άλλους, πνιγμένου μέσα στη μάζα.

Από τους τελευταίους ορόφους, βλέπει κανείς στον ορίζοντα τα φουγάρα του Κριβοριζστάλ, ενός από τα μεγαλύτερα εργοστάσια σιδηρουργίας στον κόσμο, του πιο μεγάλου της Ουκρανίας σε κάθε περίπτωση: ένας γιγάντιος όμιλος ετερογενών επιχειρήσεων που συνδυάζει την εξόρυξη σιδήρου και τη χύτευση μετάλλων. Καμιά φορά, οι καπνοί που ξερνούν οι καμινάδες είναι γκρίζοι, άλλες φορές κόκκινοι ή ακόμη και μαύροι. Ή και τα τρία ταυτόχρονα. Ο ουρανός βάφεται τότε με χρώματα έντονα και ζωηρά. Εξπρεσιονιστικά. Οι σοβιετικοί πολεοδόμοι, από καθαρά θεωρητικό ενδιαφέρον για την εργατική τάξη, χάρη στην οποία δούλευαν τα εργοστάσια, δεν τσιγκουνεύτηκαν καθόλου τους μικρούς κήπους και τους υπαίθριους χώρους πρασίνου, οι οποίοι κάποτε πρέπει να υπήρξαν πιο πράσινοι. Δημόσιες πλατείες με άσφαλτο γεμάτη λακκούβες από το βάρος του χρόνου, την έλλειψη συντήρησης. Σε μια μαυρόασπρη φωτογραφία, ένα αγοράκι που το μικρό του όνομα είναι Βλαντίμιρ ποζάρει πάνω στο ποδήλατό του δίπλα σε έναν ξανθομπάμπουρα της γειτονιάς. Δεν πρέπει να είναι πάνω από δέκα χρονών. Ο Βλαντίμιρ είναι όλο χαμόγελα, αυτό το χαμόγελο που ενίοτε αναγνωρίζει κανείς ακόμη και σήμερα στο πρόσωπο του Ουκρανού προέδρου: κυνηγώντας πάντα μια καλή κουβέντα, έτοιμος να κάνει και την παραμικρή βλακεία, αλλά χωρίς κακία.

Ο Βολοντίμιρ Ζελένσκι, που τότε τον φώναζαν με τη ρωσική παραλλαγή του ονόματός του, γεννήθηκε στις 25 Ιανουαρίου 1978 σε αυτήν τη σταχτιά, αφιλόξενη πόλη που την έλεγαν ακόμη Κριβόι Ρογκ, σε μια οικογένεια

επιστημόνων εβραϊκής καταγωγής. Το νεαρό αγόρι περνά ουσιαστικά την παιδική ηλικία του σε αυτήν την τελείως ανώνυμη πολιτεία-κοιτώνα που οι πάντες την προσδιορίζουν απλώς με ένα νούμερο: το Kvartal 95 (Συνοικία 95) έχει ανακατασκευαστεί, τη δεκαετία του 1950, μετά τις καταστροφές της ναζιστικής κατοχής, μεταξύ της οδού Γκαγκάριν και της Λεωφόρου Μεταλλουργών. Όπως και σε άλλα στιγμιότυπα σε σέπια εκείνης της περιόδου, νιώθει κανείς ότι οι γονείς του Βολοντίμιρ παραχαϊδεύουν τον μοναχογιό τους: φορά όμορφα ρούχα, μιας άοριστα δυτικής μόδας, πουκάμισα καρό με καλοφτιαγμένα γιλέκα.

Έχει μάλιστα και αθλητικά παπούτσια! Όλα αυτά τον κάνουν να φαντάζει ένα καλοσυνάτο παιδί, παστρικό, σαν αυτό που συναντάμε παρεμπιπτόντως στον χαρακτήρα Βασίλ Χολομπορόντκο, που η μητέρα του εξακολουθεί να του σιδερώνει τα πουκάμισα, προτού αυτός πάει στο σχολείο για τα μαθήματά του.

Τα πάντα στο σπίτι των Ζελένσκι παραπέμπουν στην καλή, έντιμη και αφοσιωμένη σοβιετική οικογένεια δίχως ιστορία. Η Ρίμα Βλαντιμίρνα Ζελένσκα (Rimma Vladimիրna Zelenska), η μητέρα του Βλαντίμιρ, έχει σπουδάσει μηχανικός. Ο Αλεξάντερ Σεμιόνοβιτς Ζελένσκι (Alexander Semyonovitch Zelensky), ο πατέρας του, είναι μαθηματικός, διδάκτορας θετικών επιστημών,

καθηγητής και προϊστάμενος του Τμήματος Πληροφορικής και Κυβερνητικής στο Κρατικό Πανεπιστήμιο Οικονομίας και Τεχνολογίας του Κριβί Ριχ.

Κορυφή στον τομέα του, αναγνωρισμένος, εργάστηκε είκοσι χρόνια στη Μογγολία, στην πόλη Ερντενέτ, αρμόδιος για την κατασκευή ενός εργοστασίου εξόρυξης και επεξεργασίας χαλκού. Έτσι, ο Βολοντίμιρ περνά τέσσερα χρόνια στο Ερντενέτ. Εκεί τελειώνει την πρώτη δημοτικού, πριν επιστρέψει στο Κριβί Ριχ, στο Σχολείο αρ. 95. Όπως κάθε παιδί που μορφώνεται από την οικογένειά του με τον σοβιετικό τρόπο, επιδίδεται σε πολλαπλές δραστηριότητες: ιδίως στην ελληνορωμαϊκή πάλη και την άρση βαρών, ένα πάθος που δεν θα εγκαταλείψει· ο νυν πρόεδρος λατρεύει να ποστάρει σέλφι στο Instagram από την αίθουσα γυμναστικής. Κάνει συλλογή γραμματοσήμων, μαθαίνει πιάνο, ασχολείται με τους κοινωνικούς χορούς, παίζει μπάσκετ όσον καιρό το χαμηλό του ανάστημα δεν στέκεται εμπόδιο. Αρχίζει να γρατζουνάει μια κιθάρα.

Μια οικογένεια σχεδόν τέλεια σε αυτήν την τόσο κομφορμιστική κοινωνία. Εκείνη την εποχή, δεν ήταν καλό να προβάλλεις την εβραϊκή σου καταγωγή: από τη «συνωμοσία των γιατρών», μια υπόθεση που είχε ξεσπάσει επί Στάλιν στα 1953, ο αντισημιτισμός αποτελεί εδραιωμένη πραγματικότητα. Στην Ουκρανία οι εβραϊκές οικογένειες που επέζησαν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, κάνουν τα πάντα για να περάσουν απαρατήρητες, ακόμη και να αλλάξουν, στο περιθώριο, το επώνυμό τους. «Προέρχομαι από μια χαρακτηριστική οικογένεια καλλιεργημένων Εβραίων της δεκαετίας του 1980» δηλώνει το 2020, διευκρινίζοντας ότι οι γονείς του δεν ήταν θρησκευόμενοι, διότι «η θρησκεία αυτή καθαυτή δεν υπήρχε στο σοβιετικό κράτος». Στα τέλη Μαρτίου 2019 ο Γάλλος συγγραφέας Μπερνάρ-Ανρί Λεβί (Bernard-Henri Lévy) πηγαίνει στο Κίεβο για να συναντήσει τον Βολοντίμιρ Ζελένσκι, στο μεσοδιάστημα μεταξύ των δύο γύρων των προεδρικών εκλογών. Όταν ο δοκιμιογράφος τον ρωτά για την εβραϊκότητά του, ο υποψήφιος αντιστέκεται και δεν ανοίγει τα χαρτιά του. «Το ότι είμαι Εβραίος μπαίνει με το ζόρι στην

εικοστή θέση της μεγάλης λίστας των ελαττωμάτων μου» πετάει με χιούμορ ο κωμικός.

Το ανέκδοτο αποκτά το πλήρες νόημά του, όταν το 2019, όπως ξέρουμε, η Ουκρανία ήταν η μοναδική χώρα στον κόσμο, μαζί με το Ισραήλ, που μετρά δύο Εβραίους επικεφαλής: τον απερχόμενο πρωθυπουργό Βολοντίμιρ Χρόισμαν (Volodymyr Hroïshman) και τον νέο πρόεδρο Βολοντίμιρ Ζελένσκι. Σε όλη τη χώρα, από το 2014, είναι στα φόρτε της η ρωσική προπαγάνδα περί «φασιστικής χούντας» στην εξουσία, και τον Φεβρουάριο του 2022 ο Βλαντίμιρ Πούτιν θα δικαιολογήσει την εισβολή στα ουκρανικά εδάφη μιλώντας για την αναγκαιότητα της «αποναζιστικοποίησης», αποσιωπώντας το γεγονός ότι, το 2019, ένας νεαρός ρωσόφωνος Ουκρανός εβραϊκής καταγωγής εξελέγη από το 73% των συμπατριωτών του, χωρίς η εθνοθησκευτική του ιδιότητα να δημιουργεί πρόβλημα ούτε καν στο εθνικιστικό ουκρανικό κίνημα, έστω και για μία στιγμή.

(...)

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 η παρακμάζουσα βιομηχανική πόλη σπαράσσεται από τον πόλεμο των συμμοριών, γεγονός που την κατατάσσει στις περιοχές με τη μεγαλύτερη εγκληματικότητα στην πρώην Σοβιετική Ένωση. Στο Κριβί Ριχ μαίνεται ο «πόλεμος των Δρομέων», ένα ιδιαίτερο φαινόμενο: συγκρούσεις ανήκουστης βίας ανάμεσα σε μηδενιστές εφήβους που κάνουν εφόδους κατά των αντίπαλων συμμοριών με πυροβόλα όπλα, χειροβομβίδες και μαχαίρια, πριν το σκάσουν τρέχοντας. Μέσα σε μερικά χρόνια, σκοτώνονται 28 έφηβοι και τραυματίζονται πάνω από 2.000, θύματα αυτού του πολέμου των χούλιγκαν. «Οι δρομείς δεν ήταν ούτε αριστεροί, ούτε δεξιοί, ούτε αναρχικοί, ούτε νεοναζί, επρόκειτο για καθαρή υπέρμετρη βία. Το Κριβί Ριχ ζούσε στην ώρα του Κουρδιστού πορτοκαλιού» διηγείται ο δημοσιογράφος Σαμουήλ Προσκουριάκοφ (Samuil Proskouryakov), που κατάγεται από εκεί και έχει ασχοληθεί καιρό με το συγκεκριμένο φαινόμενο.

«Το Κριβί Ριχ ήταν μια πόλη βουτηγμένη στο έγκλημα, βίαιη, κι εμείς μοιάζαμε διαφορετικοί, μάλλον ρόκερ» επιβεβαιώνει ο Βαντίμ Περεβερζιέφ (Vadim Pereverziev), νεανικός φίλος του Βολοντίμιρ Ζελένσκι. «Με τον Βόβα [υποκοριστικό του Βολοντίμιρ στα ρωσικά], γνωριστήκαμε στο μάθημα των αγγλικών, τότε που πηγαίναμε στο λύκειο, και γίναμε φίλοι κάνοντας μαζί τσιγάρο» θυμάται ο Βαντίμ. «Ύστερα φτιάξαμε ένα ροκ συγκρότημα και παίζαμε κομμάτια των Beatles, των Eagles ή των Kino». Στην Ουκρανία, στα χρόνια που ακολούθησαν τη μετάβαση, όλοι έπαιζαν στην κιθάρα τις επιτυχίες του Βίκτορ Τσόι (Viktor Tsoi), τραγουδιστή του θρυλικού γκρουπ Kino. Το τραγούδι τους «Peremen» («Αλλαγή»), που ξανακούστηκε στα τέλη του 2011 στη Μόσχα στις μεγάλες διαδηλώσεις της Πλατείας Μπολοτοτνάγια κατά της νοθείας στις βουλευτικές εκλογές, έγινε στον πρώην σοβιετικό χώρο ο ύμνος της αμφισβήτησης των ολοκληρωτικών καθεστώτων. Όμως, εκείνα τα χρόνια, ο Βολοντίμιρ Ζελένσκι αποκτά ένα πάθος. Κάτι περισσότερο, μια εμμονή για τον MC Hammer, τον Καλιφορνέζο ράπερ. Ξέρει όλα του τα τραγούδια απέξω κι ανακατωτά και μιμείται όλους τους μορφασμούς του και όλα τα κουνήματα των γοφών του.

Το 1994, ο Βολοντίμιρ Ζελένσκι, ο Βαντίμ Περεβερζιέφ και κάποιοι συμμαθητές τους της ενδεκάτης** δημιουργούν έναν ερασιτεχνικό θεατρικό θίασο. «Πώς δουλεύαμε; Πρώτα γινόταν brainstorming, και αρχίζαμε μετά, για δέκα λεπτά, να κάνουμε πλάκα αυτοσχεδιάζοντας για τα πάντα και για ό,τι να 'ναι» εξηγεί ο Βαντίμ Περεβερζιέφ. «Το χιούμορ ήταν τότε ένα είδος διαμαρτυρίας, ζούσαμε στα χρόνια της βαθιάς αλλαγής και μπορούσαμε επιτέλους να πούμε μεγαλόφωνα όσα δεν θα τολμούσαμε ποτέ να πούμε στη σοβιετική εποχή». Τραγουδάς, χορεύεις, κάνεις αστεία τέλος πάντων! Ο Βολοντίμιρ Ζελένσκι και τα κολλητάρια του βαφτίζουν τον θίασό τους Kvartal 95 από το όνομα της συνοικίας που τους είδε να μεγαλώνουν ευνοώντας το γέλιο, ώστε να γλιτώσουν από την περιρρέουσα βία. Δεν γνωρίζουν ακόμη ότι είχαν μόλις δημιουργήσει έναν από τους μεγαλύτερους και ισχυρότερους

οπτικοακουστικούς ομίλους του μετασοβιετικού κόσμου, έναν όμιλο που θα οδηγήσει τον Ζελένσκι στα πιο μυστηριώδη μονοπάτια της εξουσίας.

**Αρχιτεκτονικό ρεύμα που αναπτύχθηκε τη δεκαετία του 1950, αρχικά στην Αγγλία, και το χαρακτηρίζουν ογκώδη, γραμμικά κτίρια από ακατέργαστο τσιμέντο – γαλλικά *béton brut*, απ' όπου και ο όρος (Σ.τ.Μ.).*

***Αντίστοιχη με την ελληνική δευτέρα λυκείου (Σ.τ.Μ.).*

INFO →

Βολοντίμιρ Ζελένσκι: Η βιογραφία ενός απρόσμενου πρωταγωνιστή, Ρεζί Ζαντέ – Στεφάν Σιοάν, Εκδόσεις Παπαδόπουλος.

Πρόλογος: Κώστας Γιαννακίδης, Μετάφραση Μαρία Μουρκούση